

HORTOBÁGYI HÍRADÓ

HORTOBÁGY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK TÁJÉKOZTATÓJA

2016. február • XIX. évfolyam 1. szám

Bölléres

Felkészült már a böllér
kése megvan fenve,
korán van még és sötét
de már kész a tette!

Ha a finom falatok
asztalra kerülnek,
leülnek az asztalhoz
és együtt örülnek!

Majd a boros poharak
magasba emelve,
a vendégek mulatnak
táncolnak lihegve!

Jól végzett munka után
jöhet az ünneplés,
mert itt, aki pórul járt
az egyedül a sertés!

Bátorító pálinka
bizsergeti nyelvét,
elkezdődhet a munka
hol van az a sertés?

Disznótoros vacsora
tányéron díszeleg,
kezdődik a lakoma
jön a vendégsereg.

Táncot járnak a lángok
hatalmas üst alatt,
közben meg a szakácsok
tanácsot osztanak!

Hájas kifli, paprikás
sült kolbász és hurka,
kinyílik itt az étvág
senki meg nem unja!

FALUSI DISZNÓTOROS CÉCÓ

Hortobágyon

2016. február 27., szombat

reggel 7 óra

Bölléreink: Szász József és Jenei Mihály

A szűrés, a szalmás perzselés és a bontás az iskola előtti téren reggel 7 órakor kezdődik.

Főszereplők: saját nevelésű, egész évben jól tartott hizott disznók.

Tor menü:

Fogópálinka, forralt bor, tea, pogácsa,

hagymás vér 250 Ft/adag

toros káposzta 400 Ft/adag

hurka-kolbász 600 Ft/adag

ropogós héjú és puha bélű kenyérrel, saját készítésű savanyúsággal.

Déli nótások:

a Hortobágyi Délibáb Népdalkör, valamint Nótár Mary

Gyerkőcöknek disznótoros rajzverseny, csigapöndörítés, rajzfilmek.

Hájas, vajas, illetve kelt tészták versenye.

A süteményeket a versenyre nevezők az iskola ebédlőjében szombaton 10 órig szíveskedjenek leadni!

Mindenkit szeretettel várunk!
Hortobágy Község Önkormányzata

2016. évi rendezvények

Hortobágyi Sasnap

Időpont: 2016. február 13.
Helyszín: Hortobágyi Vadaspark
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Falusi Disznótor

Időpont: 2016. február 27.
Helyszín: Hortobágy – Petőfi Sándor Általános Iskola udvara
További információ:
Hortobágy Község Önkormányzata
tel.: +36 (52) 369 021
e-mail: phhortobagy@gmail.com
web: www.hortobagy.hu

Tavaszköszöntő a Hortobágyon

Időpont: 2016. március 12-15.
Helyszín: Hortobágyi Vadaspark, Hortobágy-halastavi Kisvasút, Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu
Továbbá:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax: +36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Húsvét a Hortobágyon

Időpont: 2016. március 26-28.
Helyszín: Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont, Hortobágyi Vadaspark, Hortobágy-halastavi Kisvasút, Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu
Továbbá:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax: +36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Szent György-napi Országos Bio- és Kézműves Vásár

Időpont: 2016. április 23.
Helyszín: Hortobágy – Vásártér
További információ:
Hortobágyi-Délibáb Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 369 488
e-mail: hortobagyidelibab@gmail.com
web: www.hortobagyidelibab.hu

Szent-György napi Kihajtási Ünnepe

Időpont: 2016. április 23.
Helyszín: Hortobágy – vásártér, folyópart
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax: +36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Föld napja rendezvény a Pusztában

Időpont: 2016. április 23.
Helyszín: Hortobágyi Nemzeti Park
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Pásztorok viselt dolgai – életre kelt múzeumok

Időpont: 2016. április 23.
Helyszín: Pásztormúzeum, Csárdakiállítás, Látogatóközpont, Körszín
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Májális és Anyák napja a Hortobágyon

Időpont: 2016. május 1.
Helyszín: Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Országos Gulyásverseny és Pásztortalálkozó

Időpont: 2016. május 14.
Helyszín: Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax: +36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

X. Országos Pásztortánc Verseny, Pásztortánc Bemutató és Pásztorbál

Időpont: 2016. május 14.
Helyszín: Víziszipad, Hortobágyi csárda
További információ:
Debreceni Hajdú Táncegyüttes
web: www.hajdufolk.hu

Pünkösöd a Hortobágyon

Időpont: 2016. május 14-16.
További információ:

Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Hortobágyi Falunap

Időpont: 2016. május 28.
Helyszín: Hortobágy – Vásártér
További információ:
Hortobágy Község Önkormányzata
tel.: +36 (52) 369 021
e-mail: phhortobagy@gmail.com
web: www.hortobagy.hu

Hortobágy-halastavi Kisvasút Napja

Időpont: 2016. május 28.
Helyszín: Hortobágy-halastavi Kisvasút
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Pusztai Gyereknep

Időpont: 2016. május 28-29.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Magyar Nemzeti Parkok Hete

Időpont: 2016. május 28 – június 5.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Tiszavirág túrák

Időpont: 2016. június 10-30.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Nyári Napforduló Ünnepe (Táltosnap)

Időpont: 2015. június 18.
Helyszín: Hortobágy – Vízi színpad
További információ:
Kovács-Magyar András
web: www.szellemvilag.hu

„A pusztáról szó mesét az éj” – Szent Iván éji napforduló rendezvényei a Hortobágyon

Időpont: 2016. június 25.
További információ:

Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

XIII. Délibáb Terepfesztivál

Időpont: 2016. június 25.
Helyszín: Hortobágyi-Mátai Ménes
További információ:
futanet.hu
tel.: +36 (1) 273 0939
e-mail: info@futanet.hu
web: www.futanet.hu

50. Hortobágyi Lovasnapok

Időpont: 2016. július 8-10.
Helyszín: Hortobágy-Máta
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax: +36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Vadlovak hétvégéje

Időpont: 2016. július 9-10.
Helyszín: Hortobágyi Vadaspark
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Gyógynövények hétvégéje a Pusztai Állatparkban

Időpont: 2016. július 16-17.
Helyszín: Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax: +36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Meteorles a Pusztában

Időpont: 2016. augusztus 13.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Kuvaszok és Kuvaszosok Világtalálkozója

Időpont: 2016. augusztus 12-15.
Helyszín: Hortobágy – Ökotúra Vendégház

Kuvasz Klub Kiállítás, Tenyészszemle – Kuvaszos Szakmai Nap

Időpont: 2016. augusztus 14.
Helyszín: Hortobágy – folyópart

Hortobágyi Hídivásár – Országos Kirakodó és Népművészeti vásár

Időpont: 2016. augusztus 19-21.
Helyszín: Hortobágy – Vásártér
További információ:
Hortobágyi-Déliab Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 369 488
e-mail: hortobagyi.delibab@gmail.com
web: www.hortobagyidelibab.hu

Hagyományörző kézművesvásár a Hortobágyi Kézművesudvarban

Időpont: 2016. augusztus 20-21.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Őszi virágok útján – gyalogtúra

Időpont: 2016. szeptember 10.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

A Hortobágyi Vadaspark Napja

Időpont: 2016. szeptember 10.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Hortobágyi Pásztorok és Magyar Hagyományörző Pásztorok Találkozója

Időpont: 2016. szeptember 10.
Helyszín: Hortobágy – vásártér, folyópart
További információ:
Duna-Tisza Magyar Pásztorkutyás Hagyományörző és Sport Egyesület
web: www.magyarpasztorkutya.hu

Fecskebúcsúztató a Pusztai Állatparkban

Időpont: 2016. szeptember 17-18.
Helyszín: Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax:+36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Daruváró hétvége – vezetett túrák a darvak nyomában

Időpont: 2016. szeptember 24-25.
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140

e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Vezetett túrák a darvak nyomában

Időpont: 2016. október minden hétvégéjén
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Magyar Szürke-Barátok Találkozója

Időpont: 2016. október 1.
Helyszín: Hortobágy – Vásártér
További információ:
Hortobágy Község Önkormányzata
tel.: +36 (52) 369 021
e-mail: pshortobagy@gmail.com
web: www.hortobagy.hu

Magyar Szürke Bikák Vására

Időpont: 2016. október 1.
Helyszín: Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax:+36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Darufesztivál – “A természet őszi ünnepe”

Időpont: 2016. október 21-23.
Helyszín: Látogatóközpont, Pásztor-múzeum és Vásártér
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Szent Dömötör-napi Behajtási Ünnepe

Időpont: 2016. október 22.
Helyszín: Hortobágy – vásártér, folyópart
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax:+36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

„Tök jó” hétvége a Pusztai Állatparkban

Időpont: 2016. október 29-30.
Helyszín: Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax:+36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Nyugdíjas Est

Időpont: 2016. november 4.

Helyszín: Hortobágy – Petőfi Sándor Általános Iskola tornaterme
További információ:
Hortobágy Község Önkormányzata
tel.: +36 (52) 369 021
e-mail: phhortobagy@gmail.com
web: www.hortobagy.hu

Hortobágyi Libanap – Márton-napi programok

Időpont: 2016. november 12.
Helyszín: Látogatóközpont, Pásztormúzeum és Vásártér
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont
tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Faluházi Advent

Időpont: 2016. december 3.
Helyszín: Hortobágy – Titi Éva Faluház
További információ:
Hortobágy Község Önkormányzata
tel.: +36 (52) 369 021
e-mail: phhortobagy@gmail.com
web: www.hortobagy.hu

Zöld mikulás – gyermekprogramok a halastavi kisvasúttal

Időpont: 2016. december 3-4.
Helyszín: Hortobágy-halastavi Kisvasút
További információ:
Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont

tel.: +36 (52) 589 000; +36 (52) 369 140
e-mail: info@hnp.hu
web: www.hnp.hu

Télapó a Pusztai Állatparkban

Időpont: 2016. december 3-4.
Helyszín: Pusztai Állatpark
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax:+36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Élő Betlehem

Időpont: 2016. december 3-11.
Helyszín: Hortobágy faluközpont
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax:+36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Adventi pásztorlakoma

Időpont: 2016. december 10-11.
Helyszín: Hortobágyi Csárda
További információ:
Hortobágyi Nonprofit Kft.
tel.: +36 (52) 589 110; fax:+36 (52) 369 108
e-mail: info@hortobagy.eu
web: www.hortobagy.eu

Mihalkó kalapok Sárospatakon

A sárospataki művelődési házban a Magyar Kultúra Napján „Mesterség és folyamatok” címmel nyílt meg Mihalkó Gyula balmazújvárosi kalaposmester kiállítása. A Király Zsiga díjas mester kalapjaihoz a művelődési ház néprajzosai teremtettek viseletes környezetet és gyűjtöttek írásokat Hortobágyról, Soós Imréről, a Kossuth kalapról és a pásztorságról. A kiállítást Gencsi Zoltán alpolgármester nyitotta meg.

Családi délután a Bihari Múzeumban

Családi múzeumi délutánt szervezett a Bihari Múzeum január 23-án. A családok Gencsi Zoltán „Megmaradásunk jelképe a magyar szürke” című előadását követően, a szürke marháról készült „Múltunk nyomában” című filmet nézhették meg. A szarufaragás rejtelmait Kisikán Tibor szaruműves magyar szürke marha túlkökön mutatta be a közönségnek.

Hízik a disznó

A disznó ősi szavunk – csuvasos jellegű török jövevényszó, 1055-ben a tihanyi apátság alapítólevelében már helynévként említik. Ősi foglalkozás a disznópásztoré, későbbi nevén a kondásé, illetve kanászé.

A disznótartással pedig egyidős a leölése, így az azt követő lakoma: a disznótör is. Mint egyik közmondásunk tartja: „A disznónak holta után a haszna.” A disznóölés a télre szükséges hús és zsír betakarítása, tehát „végző” munka, ezt pedig valamilyen formában mindig megünnepelték eleink.

A disznót azonban meg kellett hizlalni, hogy zsírja legyen. Hajdanában más módja volt ennek, mint ma. Nemcsak azért, mert a kukorica, bár a XVI. században eljutott hozzánk, de csak a XVIII. században terjedt el, hisz mással, moslékkal, korpával is lehet a disznót hizlalni.

Volt a disznóhizlalásnak egy kevésbé munkaigényes és olcsóbb megoldása is. „Éhes disznó makkal álmodik.” Amikor ez a közmondásunk született, még makkra fogták a jószágot. Amikor a tölgy, bükk és cser hullatni kezdte a termését, eljött a makkoltatás ideje, és

a kanász az erdőbe hajtotta a kondát. Ámde makk nem mindenkor termett. Ilyenkor a disznót csak legelőn tartották, azaz pásztison.

A makkolt disznó ára azonban két pásztos disznó árával ért fel.

Télre kelve a jószág annyi „hájat lökött”, hogy „verő disznó” lett belőle. Azért nevezték verő disznónak, mert előbb egy furkóssal föbe verték, csak aztán szúrták le.

Az ölés utáni lakoma az udvartartásoknál éppúgy elmaradt, mint a városi mészárosoknál, akik általában kimérésre vágtak disznót.

A disznótör csak a saját szükséglet kielégítését szolgáló disznóvágás örömeinek a megünnepelése. Családi ünnep. A munka elvégzését, a lakoma lefolyását és a kapcsolatos szokásokat azonban csak a múlt század végéről ismerjük közelebbről. Feltehetően évszázadokkal korábban is hasonló lehetett. Talán olyan, amilyenek most is ismerjük.

A disznótör a magyar nép életében legkevésbé sem volt úri mulatság. A

paraszt embereknek a falusi bál mellett ez volt az egyik legnépszerűbb hagyományos, családi mulatsága.

A levágás ceremóniája, a hús feldolgozása és az ezt követő vacsora volt a falusi népszokások közül az egyik legtöbb embert megmozgató közösségi eseménye. Akkor került erre sor, amikor már vége volt a kinti munkának és beköszöntött a hideg. (András nap környékén.)

Levagták a házilag nevelt, dédelgetett és jól meghizlalt sertést. Megegett, hogy a gazda nélkül, mert sajnálta kedvenc állatát. Pedig a néphagyomány szerint a sajnálat nem használ vesző disznónak, mert akkor nehezen adja ki magából a párát.

Malac a szájban

(szólások, mondások)

Aki a korpa közé keveredik, megeszik a disznók.

Éhes disznó makkal álmodik.

Hallgat, mint süket disznó a búzában.

Sok lúd disznót győz.

Nem erőszak a disznótör.

Itt a kezem nem disznóláb.

Gyöngyöt szór disznók elé.

Almának javát a disznó eszi meg.

A kecske ikret, a disznó nyolcat fogan.

Ha kutya nincsen, disznó csahol a karámban.

Nyitott kapun minden disznó be tudja dugni a fejét.

Ittas nőt, a rongyos papot és a sovány disznót semmire sem becsülik.

Tanyán laktunk, s apám, anyám
Előző nap már hazament,
Hogy bevásárolják, ami
A hizókhoz kellett.

Nekünk lányoknak idekint
Őzön volt a dolgunk,
Forró víz alá tüzeltem,
Kappanokat vágtunk.

Édényeket tisztára súrolni,
Kicsit takarítani is.
Estére rend volt s tisztaság,
Jöttek apámék is.

Még most is visszaemlékszem
Erre a vacsorára,
Bablevest ettünk, s nekünk gyerekeknek
Nagyon jól esett most, a disznótort várva.

Mi lepihentünk a vacsora után,
Anyáméknak még dolguk akadt,
Még ma este forró vízben,
A sok kása mind kifakad.

Hűvös, csepergős reggelre virradtunk
Fázva érkeztek ki a vendégek,
De kész volt már a jó meleg kávé,
Felmelegítette őket.

Alig nyelik el az utolsó falatot,
Ugranak fel a hentesek

KOVÁCS ERZSÉBET:

Egy disznótorunk

Már megszúrták, szaladva visz anyám,
Egy csuprot a vérenek.

Lobogó tűz mellett sűrögnek-forognak,
Tüzesedik a perzselő villa,
Rakjuk a kistüzet, hadd legyen jó tüzes,
Fülét, körmét a hentes ezzel tisztítja.

Mikor megperzselik, szépen megtisztítják,
Levágják lábait, aztán tálat kérnek,
Szalad Bandi, már hozza is
A karikapecsenyének.

Kihásítják hátát, kiveszik az orját,
Anyám vágat fel belőle,
Van elég hús a levesbe,
De jobb ízű tőle.

Odabent vagdalják már a hizókat,
A férfiak munkájukkal már kész lesznek,
Kolbásztöltés híja, de megfőtt az ebéd,
Az asszonyok asztalt terítenek.

Jól elfáradtak odakint az esőben
Munka után jól esik az ebéd
Mártás után behozták a
Jóízű pecsenyét.

Lámpát gyújtottak a férfiak már régen,
Megtöltötték a kolbászt,
Ha megvakarták az asszonyok,
Töltsék meg is a hurkát.

De nem késnek, mert a lányok,
Már a hurka végét varrják,
Anyám hájas pogácsát gyúr,
Aztán a hurkát abálják.

Elvégeztek, most már csak a kemencének
Van nehéz dolga,
Benne sült meg sisteregve
A jóízű hurka.

Körül ültük a nagy asztalt
Káposztáshúst, hurkát, kolbászt ettünk,
Pogácsával, tanyázással végeztük be,
S hogy elmentek a vendégek, mi is lepihentünk.

(Kunhegyes, 1939. április 5.)

Érett disznó késsel álmodik

A disznó „disznóölő András”-kor, november 30-a tájt „érik be”. Decemberben kezdődött meg hát a disznóvágás faluszerte. Ilyenkor az alvégtől a felvéig fel-fellobogtak a hajnali tüzek az udvarokon, egymást érték a disznótorok.

A gazda már korábban méregetni kezdte a kiszemelt hizót. Átkötötte zsineggel a hasát, s ha átmérője kitett két rőföt, vagyis kb. másfél métert, úgy tartotta, hogy mázsa körül van. De annyinak ítélte akkor is, ha megaraszolta nyakcsigolyától farktővéig, s az hat arasz négy ujj volt.

Amikor elég érettnek ítélte, kitűzte a disznóölés napját. De gondja volt rá, hogy ne essék újhokra, mert akkor megféggesedik a hús.

Megbeszélte az asszony-nyal, ki legyen a böllér, vagyis a disznóölésben járatos férfi, meg hogy kiket hívnak segítségnek. Mert ez bizony kalákamunka volt, még a gyermek is hiányozhatott aznap az iskolából.

Az is szóba került,

kiket hívnak meg a rokonok, komák, ismerősök közül vacsorára, vagyis a torra. A szomszédokra nem volt gond, mert azok meghívását a szokástörvény előírta. S ha megfeledeztek volna róluk, jogukban állt ellopni – persze, ha tudták – a kolbászt, hurkát, és még vendégeket is hívhattak a lopott disznóságra.

Malac a szájban

(szólások, mondások)

A disznó sem tudja, mitől hízik.
Fülel, mint disznó a búzában.
Hazug disznó.
Kövér, mint egy disznó.
Lusta, mint a disznó.
Úgy zabál, mint egy disznó.
Nem őriztünk együtt a disznót!
Nekiesik, mint disznó a makknak.

Olyan, mint egy disznóól.
Csalással a disznó sem hízik.
Leesik, mint a kan a tökérről.
Válík más a falu kanja helyett.
Koca gyermeknek koszos a feje.
Panaszos ételtől csak a koca hízik.
Ahol malacot ígérnek, ott zsákkal forgolódjál.

Toros vers

Épphogy pirkad az ég alja,
visítás hallatszik alatta.
Belehasít a falu csendjébe',
szegény pára fekszik a vérébe'.

Emberek futkosnak szaporán fel-alá,
füstöl a katlan,a böllér referál...
tálat a vérére, teknőt a húsára,
tenyerek tárva, sült fülekre várva.

Szorgos kezek járnak, mindenki a helyén,
szomszédban a zajra elbődül egy tehén.
Asztalon kés koppan, katlanban zsír loccsan,
sűrű forgatagban kis arany felbukkan.

Minden kéz belenyúl, tudja a helyét,
ki mit tud, elkap s várja a végét.
Végül a lakoma, itt apraja-nagyja,
kurta farkú barátunknak elrontva a napja.

Berde fotók Újfaluban

„Viseletek viselői” címmel nyílt kiállítás Berde Sándor fotóiból a berettyóújfalui Bihari Múzeumban. Hortobágy Örökös Pásztorainak arcképei (Árvai Sándor juhász, id. Garai János csikós, id. Garai Lajos csikós, Kordás János csikós, Kordás József csikós, Máró Gábor gulyás, Molnár Imre gulyás, Németi János juhász, Oláh István juhász, Tóth Gyula juhász, Tóth József juhász, Nagy István gulyás, Sáfian Tibor juhász, Szabó Gábor csikós, Szopkó János és Szopkó Jánosné juhász, Molnár Sándor gulyás, Dankó Imre juhász) mellett a gulyásverenyen, vókonyai pásztortalálkozón készült fotók adják a február végéig látható tárlat gerincét. A kiállítást Gencsi Zoltán alpolgármester nyitotta meg.

Az öreg János odavolt a másik utcában, a kocsmában, két deci bort inni, mert nagyon jó, sötét sillerje van a Teca néninek.

Ha még egy kicsit sűrűbb lenne, megállna benne a kanál, mint valamikor Boszniában a cerna vinában. János meg is fogadta, hogy ezentúl nem megy át mindennap Tecáékhoz, mert borzasztó az, ahogy verik ezek a kocsmáltatók a bor árát fölfelé.

Elvégre jól esik öregembernek egy kis bor, mert az erősít, és a jó siller kellemes melegséget csinál, de hát nem muszáj annak napnap után meglelni.

Csak lassan – gondolja János, ahogy lépked hazafelé az utcán –, mert háború van. Csak spórolósan kell élni. Csak kevés bort, csak az a baj, hogy két decinél kevesebbet nem adnak. Úri helyen ugyan adnak egy decit is, de három deci árában, aztán az íze még hírül sem olyan, mint a Tecáéké. Ennélfogva ezentúl majd csak minden másodnap megy által. Másodnap igen. Elvégre emberek közé is kell menni néha, híreket hallani a háborúról s más egyéb körülállásokról.

Most is a drágaságokról tárgyaltak, és rettentően panaszkodtak az emberek, mert ami igaz, az igaz. Egy malacnak akkora az ára, mint valamikor egy jó futós lóé volt. Hogy leszünk a télire zsírral, szalonnával? János is elmondta a maga panaszait, de magában azt gondolta, okos ember ésszel él. És eljövén Tecáéktól, csak azt forgatja a fejében. Mindenki gon-

TÖMÖRKÉNY ISTVÁN:

János megalázása

doskodjon magáról idején és ahogy lehet. Elvégre nem muszáj mindenáron malacot vágni. A hús sem feltétlenül szükséges, anél-

kül el lehet lenni. A dohányocskából a legolcsóbb fajta is megteszi, ez elég rossz, de hála Istennek, és így kevés kell belőle.

Bár olyan rossz lenne, hogy semmi se kellene, mint akkor, amikor a pipázás még nem volt kitalálva, s mégis megélték az emberek.

Hanem három fő dolog van. A liszt, a szalonna, meg a krumpli. Ha ez a három megvan, akkor minden van, akinek nem tetszik, egyen tengeri herkentyűt meg lekváros csirkét kuglóffal. Mert abból a három féleből mindenféle olyan jó eledel elkészíthető, ami táplálkozáshoz szükséges. A liszt jó kenyeret ad, torta meg nem szükséges. Hát a sült szalonna kutya? Vagy a szagगतott tészta kutya? Vagy a zsíros kenyér, vagy a lángos, vagy a sült krumpli hajában, továbbá nyilvánvaló, hogy a krumplileves csipőttel

aranyérmet kaphatna, ha katona volna.

János nevet befelé magában. Mert gondoskodott idején arról, hogy a három

fődologból legyen elég, még „gyugaszbán” is.

Lisztecske a zsákban, krumplicska a pincében, zsírocscsa a szép régi fajta fazekas munkájú edényekben. Néhány szalonnahasáb lóg a kamrában. De azon felül hűsöl a padláson egy egész oldalszalonna is, jól eldugva a sötétebb helyre, a gyugasztóban, hogy ha hatósági makszimilálás keresné is, ne nagyon találjon rá. Szép oldalszalonna, el lehet mondani. Fehér, dúsán sózva, még a bőre is ennivaló, mikor a maga zsírjában paprikásan megsül. Haj-haj, az ételek királya az, és reggel használva különösen tisztítja a mellett, nem hiába, hogy a disznót nem disznónak kellene hívni, hanem úgy, hogy öszömadta.

– Hej – gondolja János –, de jó volna, ha még egy ilyen oldalt lőhetne szörözni...

Néha a reménységek hir-

telen valóra válnak. Jön az utcán szemközt egy ember, cipel egy féloldal szalonnát.

– Ihun – szól neki János –, de szép szalonna, ugyan hun szörözte?

– Itt vöttem – mondja az ember –, nem messze, a Hóbiárt basa utcájában egy bizonyostul.

– Eltönni valónak?

– Nem. Eladásra.

János alkudik a szalonnára azonnal, mert pénz van nála (mert nem tudni, mikor kínálkozik alkalom). Ez a jó ember nem is tartja drágára a szalonnát, megmondja őszintén, hogy mennyiért vette, s mekkora haszonért válik meg tőle. Megalkudnak, János fizet, mert nem súlyra megy a dolog, hanem szömmértékre. A szalonna János vállára kerül, az ember elmegy. S János megint befelé nevet magában: hiába, okos ember ésszel él. Csak fel vele a padlásra, a másik mellé, a gyugaszba, mert a bolond ember azzal is dicsekszik, ami nincs, az okos ember meg azt is eltagadja, ami van.

Ketten lösztök – mondja János bizalmasan a szalonnának, ahogy viszi felfelé a padlásletrán –, olyan alkalmas társad lösz ott a hűvös helyön, hogy az csak csuda.

Az oldalszalonna nem szól semmit, ugyan nem is szokása. Csak János szól a padláson megdermedve, elkábulva, mellenvágva és sárbatiporva...

– Szerelmes Jézus... Hivalkodásomban, de mögaláztál...

János ugyanis a saját szalonnáját vette meg attól a becsületes embertől.

Malac a szájban

(szólások, mondások)

Disznó is megeszi a makkot, de nem néz fel a fára.

Nem döglik meg a disznó a maga álmától.

A disznó is gyakorta búzalisztet eszik.

Eszes disznó mély gyökeret ránt.

Nem disznónak való a gyömbér.

Disznó orrára arany perec.

Ha a disznónak szarva volna, egy kazal sem maradna.

Akkor volt szép a disznó, mikor még malac volt.

Késő csukni ólat, mikor oda a szőke.

Ha tudná a disznó, mire hizlalják, megdöglenék bújában.

Ha a disznónak szarva volna, kanászt sem lehetne mellé fogadni.

Elkapja a késnyavalya

A disznóölés kora hajnalban kezdődött. Bemelegítés pálinkával és pogácsával. Sokfelé úgy vélték, hogy meg kell futtatni a disznót ölés előtt, mert csak akkor lesz porhanyós a húsa.

Aztán, mint az Alföldön mondták „beleesett a késnyavalya”: a gégefő tájékán szívig hatolt a böllér kése. Öbégatásnak nem volt helye, mert attól nehezen döglik meg, de ha valaki mégis

megszánta végvonaglásában – néha félrecsúszott a böllér kése –, meg kellett rugdosnia a disznót a sarkával. Vérét kavargatva fogták fel hurkának.

Aztán betakarták szalmával, meggyújtották és lepörzsölték róla a szőrt. Ezt követően megmosták, és késsel lekaparták. Ha nem sikerült eléggé a tisztítása, a Tisza felső vidékén azt mondták: „Isten neki, ha szőrös, majd megeszi a bérös.”

Ekkorra már meg is virradt, és a gazdának illett a tevékenykedőknek ismét pálinkát kínálni a butykosból. Volt a kínálásnak rigmusa is:

Jobb a bor a pálinkánál,
Nagy hízó a malackánál.
Hízó volt ez, nem malacka,
Fizet ez még boritalra.
Igyon kend!

KÁNYÁDI SÁNDOR:

Fehér havon kormos folt

Fát vág a szél
a tél hátán,
perzselődik
már az ártány.

Teknőben a
húsa, hája,
aki látja,
megcsodálja.

Száll a havon
korom, pernye,
körmünkön a
malac körme.

Fehér havon
kormos folt.
Gyönyörű egy
malac volt.

Malac a szájban (szólások, mondások)

Moslék táplálja a disznót, kolbász a lopós szolgát.
Mennél koszosabb a disznó, annál inkább vakarózik.
Disznón gyapjat keres.
Kicsi az ól, nagy a disznó.
Zöld disznóról mesét mondok.
Disznónak, fősvénynek holta után haszna.
Ki disznó után indul, mocsárba jut.

A disznóalmot is eladná.

Könnyű volna megnyírni a disznót, ha malac korában rászoktatták volna.

Ne legyetek, mint a kutyák, hanem mint a disznók.

A vacsoravendégeket már az udvaron megcsapták az illatok. Megesett, hogy tréfás ajándékot is hoztak: két tál között verebet vagy akár macskát.

Az asztalhoz telepedésnek rendje volt. A férfiak az asztalfőnél, az asszonyok közé-pütt, a fiatalok pedig a végén, az ajtó felé. Amikor elhelyezkedtek, egyik vendég köszöntőt mondott. „Hála legyen az Istennek, hogy ezt a napot is megíltük, a házigazdának szerencsétlenségére gyűttünk ide, hogy szívszúrás által megdöglött a süldője.”

Megkezdődött a vacsora. Csigatészta tyúkhúsleves, toros- vagy töltött káposzta, majd pecsenye, kolbász, hurka, nyomatéknak pedig pogácsa, rétes adta a legtöbb helyütt az ételsort.

Megesett az is, hogy a töltött káposzta egyik burkából egy veréb repült ki. De vigasztalódhatott a póruljárt, mert társának majd „beletört a bicskája” a hurkába:

vasdarabot rejtettek el benne. A harmadik pedig a kolbászt nem tudta elvágni sehogy: abban meg fadarab volt. Már ahogyan igyekeztek egymást megtréfálni a férfiak és az asszonyok. Az asszonyoknak egyébként nagyon kellett vigyázniuk, nehogy a disznó nyelvéből egyenek, mert a hiedelem szerint megnyúlik tőle a sajátjuk. Persze „nem döglük meg a disznó bor nélkül”. Ittak is. Arra, hogy jövőre is legyen szerencsénk a disznóhoz, no meg egymás

egészségére. Némelykor felköszöntővel. Ide való Petőfi-nek az 1842-ben írott „Disznótórban” című verse:

Nyelvek és fülek... csend,
Figyelem!
Szóm fontos beszédre
Emelem.
Halljátok, mit ajkim
Zengenek;
Egyszersmind az ég is
Hallja meg.

Hosszan nyúljon, mint e
Hurkaszál,
Életünk rokkáján
A fonál.
Valamint e sültre

A mi szánk:
Mosolyogjon a sors
Szája ránk;
S pályánk áldásával
Öntse le,
Mint e kását a zsír
Özőne.

S életünk fölé ha
A halál
Romboló torát meg
Ülni száll:
Egy gömböc legyen a
Magas ég,
És mi e gömböcben
Töltelék!

A vacsora végeztével le-szedték az asztalt, de a pecsenyének ott kellett maradnia. Borozgattak, pipázgattak, beszélgettek, énekeltek, a fiatalok pedig táncra kerekedtek.

Éjfél után, két óra tájt aztán készülődni kezdtek hazafelé. Legalább háromszor elköszöntek, mindannyiszor felhajtották a Szent János poharát. Végére pedig valamelyik vendég elmondta a búcsúzó.

Egyszerre, egyetlen ajtónyitással távoztak, és ki-ki a kapott kóstolóval hazafelé ballagott a havas éjszakában. De akármilyen hideg is volt, nem érezte. Azon töprengett, legközelebb vajon melyikük-nél kerül sor a disznótorra.

Malac a szájban

(szólások, mondások)

Mindennek jó, mint a disznóhús.

Mi atyánk, isten, disznó láb.

Később kopik el a disznóorr, mint a szántó vas.

Disznóólra cserép földél.

Hitvány disznónak a bőre se jó.

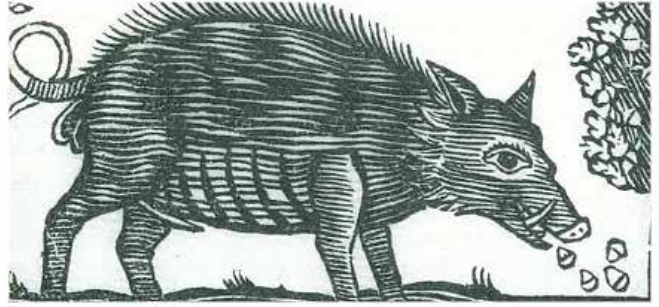
Ki disznó után indul, mocsárba jut.

Nem disznónak való a gyömbér, makktól is meghízik.

Összeröfögnek, mint a bakonyi disznók.

Békési malac kilenc is elfér egy ólban.

Okos, mint a tordai malac.

Sózva, abálva és bélbe gyömöszölve

A kolbászkészítés, vagyis a nyerstöltelék feldolgozása a férfiak feladata. A főzött töltelék, így a hurka készítése az asszonyok munkája volt. Régen tehén szarvából fabrikált töltőt használtak hozzá. A böllér feldarabolta a sütni való hájat, szalonnát. Ezek kisütésére és persze a füstölésre csak másnap került sor.

A gazda pedig besózta az éti szalonnát és a húst. De szótalanul, hogy az meg ne fergesedjék, és ezért dörzsölte le kezéről tűzbe a sót. Az asszonyok pedig már készültek a vacsorához. Volt dolog elég, annyi száját jól tartani.

S ha eladó leány is segédkezett, akkor ő biztosan a hájas pogácsát készítette. Jósolni tudott az: ha kisütve oly magasra felszaladt, hogy megdőlt, hamarosan férjhez megy, ha nem, bizony, várhat még.

Fejét vesztve és kiterítve

A disznót aztán az udvarról bevitték a házba, és megkezdték a bontását. Amikor a böllér végigvágta a hátgerincet, odaszólt a többieknek: „Nagyot nevesetek, hogy vastag legyen a szalonája.” A gazdasszony szívdobogva leste, elég ikrás-e a szalonna. Aztán tovább darabolták a disznót.

Az asszonyok a belet várták, mert tisztítása az ő feladatuk volt, mint aho-

gyan a hurkához szükséges kása megfőzése, a belsőség megabálása, no meg az ebéd elkészítése is. A férfiak a darabolás után szétválogatták a húst: a sütni, főzni, füstölteni valót és a kolbászhúst.

Mire mindezzel végezték, délre járt az idő. Sietve elfogyasztották a savanyú káposztalevest és a paprikáshúst. Leöblítették keves borral, és folytatták a munkát.

Malac a szájban (szólások, mondások)

Kányából sólyom, disznóból juh soha sem válik. Malaca van.

Malac a szájában.

Hitvány malac makk alá jár.

Koszorú malacból válik a jó szalonna.

Egy malac nem csűrhe.

Utána malac, magad maradsz.

Minden koszos malac talál dörgölő fát.

Azt sem kérde: melyik malac ki ökre.

Hánykodik, mint olcsó malac a garasos kötélén.

Válogat, mint kanász a pergőben.

DRÉGELY LÁSZLÓ:

Disznótor

*Varjúcsapat száll az égen,
Disznót ölnek faluvégén.
Lobog a tűz, nagy a lángja,
Ízes tor lesz vacsorára.
Márton fogta disznó farkát,*

*Mari süttött sok pogácsát,
Van itt hurka, kolbász, sonka,
Vendégek is jönnek sorba.
Gyere te is, Gyuri, Sára,
Meghívlak a vacsorára.*

2015. szeptember 12. Őszi találkozó

Ebben az évben az Őszi találkozót Hortobágyon rendeztük meg. A helyi egyesület (Hortobágyi Nagycsaládok Egyesülete) még 2014 őszén kapott telefonhívást a régiós titkártól, hogy szeretné, ha mi szerveznénk meg Hortobágyon az országos találkozót 2015 évben. Nagyon meg ijedtem, mivel a mi kis helyi egyesületünk 50 tagsaládból áll. Tudtam, hogy egy ilyen nagy rendezvényt nagyon nagy feladat megrendezni, koordinálni. Átgondoltam a dolgokat, osztottam-szoroztam és beszéltem Szilágyiné Kerekes Margittal a regionális egyesület vezetőjével, hogy úgy tudjuk bevállalni, ha segít a régiós és a központi egyesület, így vágtunk bele ennek a rendezvénynek a szervezésébe. Egy éves munkával próbáltuk úgy megszervezni a rendezvényt, hogy minél kevesebb költséggel járjon a családoknak.

Nagy örömmre a helyi Önkormányzat, a Hortobágyi Nemzeti Park, Hortobágyi Nonprofit Kft. Penge-Maréja Kft. (Hortobágy Fogadó), Madárkórház Alapítvány és a Hortobágy Jövőjéért Alapítvány segítségével minimálisra tudtuk csökkenteni a költségeket. Próbáltuk az egész napos programokat úgy megszervezni, hogy az minden korosztálynak tudjon érdekes időtöltést nyújtani, ezen kívül ezen a napon tartották a Pásztorkutya találkozót, ami egy fakultatív program lehetett a családoknak.

Amikor elkezdtük szervezni a rendezvényt 1500 főről beszéltünk, de ahogy közeledett az időpont 3000 főre duzzadt a létszám, meg is ijedtünk, hogy ennyi embert, hogy is fogunk koordinálni problémák nélkül. 100 önkéntes (helyi, régiós, központi) segített a rendezvény lebonyolításában, a helyi egyesületből 40 fő valamint Hor-

tobágyon élő emberek segítettek, akik helyi ismerettel rendelkeztek.

Elérkezett a találkozó napja és egy kis szorongással vártuk a jelentkezők érkezését. 27 autóbusszal, 4 vasúti különjáratral, valamint 80 kocsival érkeztek. Voltak, akik késve érkeztek, ezért a kész forgatókönyv egy kicsit fel is borult, de a Hortobágyi Nemzeti Park koordinátoraival és a püspökkladányi busz sofőrjével megoldottuk, hogy mindenki eljusson a helyszínre. Nagyon nagy érdeklődés volt a Vadasparki, valamint a Halas tavi kisasút programjára.

A rendezvényt a helyi diákok népdallal és népi hangszerekkel nyitották meg, majd Hortobágy polgármester asszonya Vincze Andrásné köszöntötte a résztvevőket, majd NOE elnöke Székely Hajnalka valamint magam a Hortobágyi Nagycsaládok Egyesület elnöke Hegedűsné Bereczki Angéla

köszöntöttük a tagcsaládokat. Ezután került sor a délelőtti színes kulturális programokra (néptáncosok, népdal kör, bábszínház, gólyalábasok bemutatója), valamint a fakultatív programok (KRESZ vetélkedő, lovagoltatás, íjászat, vöröskereszt vetélkedő, kézműves foglalkozás helyi kézművesek segítségével és különböző helyi vetélkedők, selymász bemutató).

Délbe helyi ételek közül lehetett választani ebédet, nagyon sokan a magyar szürke pörköltöt valamint a slambucot választották, ezen kívül pásztortarhonyát és birka pörköltet is választhatták a családok. Visszajelzések alapján mindenkinek ízlett a tájjellegű étel.

Ebéd után a helyi lakosokból álló fitnes csoport próbálta lemozgatatni a finom ebédet a családokról, majd ismét kulturális programok (néptánc, társastánc) következtek valamint folytatódtak a fakultatív programok. Nagy érdeklődéssel fogadták a résztvevők a csikós bemutatót valamint a magyar szürke fogatot, a bemutató után a kisgyermekes családok közvetlen odamehettek a csikósokhoz és lovaikhoz majd felülhettek a lovak hátára. A nap zárásaként a helyi Chrom RT. Rock együttes zárta rendezvényt. A vonatok indulása miatt nem lehetett túl sokáig tartani a „bulit” de azt hiszem, hogy élményekbe gazdag emlékekkel távoztak boldog mosolygós családok.

A falu lakosainak visszajelzéseiből azt szűrhettem le, hogy a 90-es évekbe volt ilyen nagy látogatottság és érdeklődés a helyi nevezetességek iránt. Sokan mondták, hogy rendezzünk a következő évben is ilyen sokszínű családi napot.

Nagyon örültem, hogy ennyi embernek megmutathat-

tuk Hortobágy szépségét, színességét, nevezetességét és várunk mindenkit szeretettel, akik részt vettek ezen a rendezvényen és azokat is, akik nem tudtak eljönni.

Köszönetet mondok, akik segítették a rendezvényt: Önkéntesek, NOE központ dolgozóinak, és a Régiós titkárunknak Szilágyiné Kerekes Margitnak Egyesület vezetőjének és tagjainak, Hortobágy Önkormányzatnak és dolgozóinak, Hortobágy Nemzeti Parknak és dolgozóinak, Hortobágy Nonprofit Kft.-nek és dolgozóinak, Hortobágy Fogadó (Penge-Maréja Kft. vezetőjének) és dolgozóinak, Hortobágyi Madárkórház vezetőjének és dolgozóinak, Hortobágy Jövőéért Alapítványnak, és a helyi embereknek.

Hortobágyi Nagycsaládosok Egyesülete
Hegedüsne Bereczki Angéla

